

SLO ging op reis en nam mee terug...

Leerplan-inspiratie: hoe projectgestuurd leren en leerontwikkeling centraal kunnen staan

Op veel scholen voeren leraren en schoolleiders in meer of mindere mate met leerlingen de discussie wat leerlingen nodig hebben om adequaat en verantwoord deel te kunnen nemen aan onze complexe, multiculturele maatschappij en hun steentje daaraan bij te dragen. Om grip te krijgen op de wereld om hen heen, hun eigen identiteit te verkennen - en die van anderen - en deze te ontwikkelen.

DOOR Gerdineke van Silfhout en Hans de Vries

Datzelfde vraagstuk ligt binnenkort ook op het bord van de leraren en schoolleiders - en nog vele andere betrokkenen - die in Curriculum.nu aan de slag gaan om bouwstenen te ontwikkelen voor het landelijk curriculum in primair en voortgezet onderwijs. Met die wetenschap in hun achterhoofd reisden wij, Hans de Vries en Gerdineke van Silfhout, leerplanontwikkelaars bij SLO, landelijk expertisecentrum leerplanontwikkeling, af naar de High Tech High scholen in San Diego. 'Een leervraag hadden we ook, namelijk: welke elementen zou een landelijk curriculum kunnen bevatten om *project based learning* op scholen mogelijk te maken en om de leerontwikkeling van leerlingen centraal te stellen?'

Drie dagen lang kregen we de kans om rond te kijken op verschillende High Tech High scholen, te spreken met leerlingen, leraren, schoolleiders en met de *founding father* van HTH, Larry Rosenstock. 'Dat was een overweldigende ervaring: de harte-lijkheid en betrokkenheid van iedereen die we tegenkwamen. De kracht van het onderwijsconcept en de merkbare invloed daarvan op het denken en handelen van leerlingen.'

Heldere uitgangspunten

Het onderwijs op High Tech High wordt voornamelijk in de vorm van projecten aangeboden. Leraren ontwerpen hun eigen projecten, verbeteren de opzet van die projecten met behulp van feedback van hun collega's. Feedback vragen/krijgen

en herontwerpen is vast onderdeel van de werkwijze. Bij het ontwerp, maar zeker bij de uitvoering van de projecten worden leerlingen betrokken. Zij hebben actief invloed op de aard en inhoud van het project. Daarmee hebben we een van de vier uitgangspunten van High Tech High beschreven: *collaborative design* met leraren én leerlingen.

De andere drie uitgangspunten zijn:

- *Equity*, de aandacht voor de gelijkwaardigheid van mensen en de toegankelijkheid van het onderwijs voor iedereen. High Tech High is geen eliteschool, maar toegankelijk voor leerlingen uit alle lagen van de samenleving. Loting bepaalt wie een plek krijgt. Geloot wordt met behulp van postcodes om zo leerlingen met verschillende achtergronden binnen te krijgen.
- *Personalisation*. Deze term lijkt op de term personaliseren die in Nederland ook wel gebruikt wordt. Maar High Tech High geeft daar een iets bredere invulling aan. Het gaat om de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen, hun cognitieve ontwikkeling, maar zeker ook hun ontwikkeling als mens. Basis voor de ontwikkeling van leerlingen is de intensieve relatie tussen leerling en leraar: pas als je elkaar echt kent, weet je wat de ander nodig heeft.
- *Authentic Work*. De projecten op High Tech High hebben altijd een relatie met de buitenwereld. Een goed project is, volgens een leerling die we spraken, 'een project dat betekenis heeft voor de wereld'. Werken aan levensechte onderwerpen motiveert leerlingen en zet hen aan tot leren.

<< Leerplanexperts Hans de Vries (l) en Gerdineke van Silfhout (r)

Leerlingen denken mee over de deelvragen, de fasering en de uitvoering van de projecten. Zij leren kritisch te zijn op hun eigen werk en dat van anderen. Elk project levert een concreet product op en leerlingen houden *presentations of learning*. Bij de uitvoering van projecten is het maken van fouten onderdeel van het leren. Fouten geven aanleiding tot verbetering. Producten komen nooit in een keer tot stand, maar in een cyclisch proces van ontwerp-uitvoering-testen en feedback ophalen-verbeteren-testen enz. tot het resultaat naar tevredenheid is.

Keuzes maken en focus hebben

In de werkwijze van High Tech High vielen ons een aantal dingen op, waarvan we kunnen leren.

- Het concept van de school wordt op alle niveaus consequent uitgevoerd. Al op de basisschool leren kinderen reflecteren, zijn ze met de ontwikkeling van hun vaardigheden bezig en leren ze feedback te geven en te ontvangen. Onderzoeksvaardigheden, het stellen van onderzoeksvragen en deze beantwoorden, zijn al in de kleuterklas te zien en te horen.
- De school redeneert consequent vanuit het eigen concept en durft daarbij, soms scherpe, keuzes te maken:
 - De school biedt bepaalde vakken niet aan. Zo staat sport niet op het rooster. Dat maakt tijd vrij voor de andere vakken en houdt ook het lerarenteam klein en slagvaardig.
 - Niet alle vakken hoeven in elk leerjaar aan de orde te komen. High Tech High biedt bijvoorbeeld het ene leerjaar biologie aan en het andere jaar scheikunde.
 - Diep leren is beter dan breed leren. Wát leerlingen leren, beklijft goed door de intensieve manier waarop ze ermee bezig geweest zijn. Omdat leerlingen geleerd hebben te leren, zijn ze in staat om ontbrekende kennis snel te verwerven.
 - Het rooster is eenvoudig en duurzaam. Leerlingen werken gedurende een aantal weken aan projecten voor twee vakken die in grote blokken op het rooster staan: 2 blokken op één dag, gedurende het blok elke dag hetzelfde.
 - De kwaliteit van het werk van leerlingen moet altijd goed zijn. Er worden cijfers gegeven, gebaseerd op werkhouding en compleetheid van het werk.
 - Er is veel aandacht en tijd voor het proces, waarbij academic coaches leerlingen in hun schoolloopbaan ondersteunen en hen ook helpen bij hun toelating tot het vervolgonderwijs.
- De staat Californië heeft op staatsniveau een curriculum geformuleerd. High Tech High leraren ontwerpen het onderwijs niet vanuit dat curriculum, maar ontwikkelen eerst betekenisvolle

projecten. Ze controleren pas achteraf of en in hoeverre de relatie met het statelijk curriculum te leggen is. Eventuele lacunes worden gedicht in de *elective*, een ingeroosterd moment waarop leerlingen kunnen kiezen aan welke onderwerpen ze werken en waarin zij gestelde doelen alsnog kunnen behalen.

Kansen voor Curriculum.nu

Welke kansen zien we voor Curriculum.nu als we High Tech High zo inspirerend vinden? Het High Tech High concept is zo uitgesproken, dat het uitgesloten is dat dit als voorbeeld gehanteerd wordt voor het landelijk curriculum in Nederland. Dat zou te weinig ruimte laten voor de scholen om eigen keuzes te maken. Daarbij is het High Tech High curriculum een echt schoolcurriculum, waarbij niet alleen de doelen en de inhoud van het onderwijs beschreven zijn, maar ook keuzes zijn gemaakt voor leeractiviteiten; leerling- en docentrollen zijn ingevuld en keuzes zijn gemaakt bij de evaluatie en beoordeling van het leren. Toch zijn er zeker lessen te trekken:

1. De herziening van het Nederlandse curriculum beoogt een betere balans te bereiken tussen de hoofddoelen van het onderwijs: kennisontwikkeling, persoonsvorming en maatschappelijke toerusting. Op High Tech High hebben we gezien dat deze drie doelen op een vanzelfsprekende manier en in samenhang met elkaar aan de orde kunnen komen. De aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling heeft effect op kennisontwikkeling en maatschappelijke toerusting draagt bij aan persoonlijke én kennisontwikkeling van leerlingen. Dat benadrukt het belang om deze drie doelstellingen van het onderwijs in balans en samenhang met elkaar te beschrijven in het landelijk curriculum.
2. Een van de uitgangspunten van Curriculum.nu is ook dat op landelijk niveau de kern van het curriculum wordt vastgelegd. Dat voorkomt overladenheid en biedt ruimte aan de scholen. Op High Tech High zagen we dat het verwerven van onderzoeksvaardigheden en het werken aan de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen tijd kost. Daarvoor moet dan ruimte zijn in het curriculum. Het landelijke curriculum zal daarom tot de kern beperkt moeten zijn.
3. Ten slotte wordt het landelijk curriculum in een doorlopende leerlijn beschreven. Bij High Tech High hebben we gezien hoe goed zo'n doorlopende leerlijn van basisschool naar voortgezet onderwijs werkt. Alle redenen om daar echt werk van te maken. ●

► Hans de Vries is leerplanontwikkelaar bij SLO, en houdt zich bezig met thema's als toetsing, ICT en leren, digitale geletterdheid en taalonderwijs. Gerdineke van Silfhout is leerplanontwikkelaar bij SLO, met speciale aandacht voor taalonderwijs en toetsing.